

ОСОБЛИВОСТІ ЗРОСТАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНО ПРИВАБЛИВИХ ТЕРИТОРІЙ

Обґрунтовано створення сприятливих умов для проривного зростання найбільш інвестиційно привабливих територій та одночасне недопущення подальшого зростання міжрегіональних диспропорцій. Досліджено розроблення та реалізація державних регіональних програм.

Обосновано создание благоприятных условий для прорывного роста наиболее инвестиционно привлекательных территорий и одновременное недопущение дальнейшего роста межрегиональных диспропорций. Исследована разработка и реализация государственных региональных программ.

Proved to create favorable conditions for breakthrough growth the most attractive investment areas and at the same time preventing further growth of inter-regional disparities. Investigated the development and implementation of state regional programs.

Постановка проблеми. Роль держави щодо забезпечення розвитку регіонів у сучасному світі не обмежується лише регуляторними функціями стимулювання економічного зростання, раціонального використання трудового потенціалу, забезпечення прогресивних зрушень у галузевій і територіальній системах, підтримки експорту продукції та послуг. Головною метою державного управління регіональним розвитком стає забезпечення економічної й соціальної стабільності, захист вітчизняних виробників на світових ринках, правовий перерозподіл доходів громадян, гармонізація майнових відносин, зміцнення існуючого ладу, демократизація управління, інтеграція держави в європейські та євроатлантичні структури тощо.

За умов ринкових перетворень у національній економіці роль територіального управління тривалий час недооцінювалася. Концептуальні засади та механізми регулювання територіального розвитку вкрай недостатньо прописані в законодавчих актах і неефективно використовувалися органами державної влади та місцевим самоврядуванням. Складне становище економіки України унеможлиблює реалізацію урядами виваженої та дієвої регіональної стратегії та спонукає органи управління до надзвичайних тактичних і оперативних дій. Вихід із такої ситуації можливий тільки за умови впровадження дієвих механізмів регулювання територіального розвитку на основі сильної політичної волі. Результатом цього впорядкування має стати система механізмів державного регулювання територіального розвитку, що здатна реально впливати на процеси сталого розвитку економіки регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Методології здійснення державного управління як суспільного явища та складного процесу, в тому числі щодо розвитку регіональних та

субрегіональних соціально-економічних систем різних рівнів, присвятили свої фундаментальні праці В.Б. Авер'янов, О.Ю. Амосов, Г.В. Атаманчук, В.М. Бабаєв, В.Д. Бакуменко, С.О. Біла, А.О. Дегтяр, В.Б. Дзюндзюк, О.М. Іваницька, В.Ю. Керецман, І.Б. Коліушко, О.І. Крюков, В.С. Куйбіда, О.Я. Лазор, В.М. Мартиненко, О.А. Машков, А.Ф. Мельник, А.В. Мерзляк та ін.

Постановка завдання.:

– обґрунтувати створення сприятливих умов для проривного зростання найбільш інвестиційно привабливих територій та одночасне недопущення подальшого зростання міжрегіональних диспропорцій;

– дослідити розроблення та реалізація державних регіональних програм.

Виклад основного матеріалу.

Ефективна реалізація державної регіональної політики базується на використанні системи інструментів правового, економічного, фінансового, організаційного, інформаційного, освітнього та іншого характеру [1, с. 182].

Система інструментів реалізації державної регіональної політики базується на оцінюванні та якісному прогнозуванні й програмуванні розвитку регіонів, основною метою яких є визначення пріоритетів регіонального розвитку, забезпечення максимального використання конкурентних переваг та мінімізації негативних факторів, а також узгодження загальнодержавних, регіональних та місцевих інтересів [4, с. 4].

Для цього застосовуються [5, с. 101]:

1) у сфері фінансово-економічного забезпечення:

– довгострокове бюджетне планування;

– бюджетне вирівнювання, що уможливорює гарантування державою соціальних стандартів з боку держави;

– спрямування цільових трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам на вирішення пріоритетних завдань сталого розвитку регіонів;

– забезпечення стабільних джерел надходжень до бюджету розвитку всіх місцевих бюджетів на довгостроковій основі;

– цільовий аналіз бюджетних запитів головних розпорядників бюджетних коштів із залученням центрального органу виконавчої влади з питань регіональної політики в процесі опрацювання проекту державного бюджету України на поточний рік з метою вмотивованого вирішення питань концентрації фінансових ресурсів на реалізацію пріоритетних цілей та програм регіонального розвитку;

– пряме державне інвестування на реалізацію проектів, спрямованих на розбудову та модернізацію інфраструктури;

2) у сфері підвищення конкурентоспроможності територій та сприяння інноваційному розвитку:

– розробку і підтримання програм підвищення конкурентоспроможності регіонів;

– створення сприятливих умов для проривного зростання найбільш інвестиційно привабливих територій та одночасне недопущення подальшого зростання міжрегіональних диспропорцій;

- сприяння формуванню в регіонах кластерів – об'єднань споріднених підприємств, виробництв, організацій – з метою системного підвищення їх сукупної ефективності;
 - сприяння залученню зовнішніх і внутрішніх інвестицій;
 - сприяння створенню та забезпечення державної підтримки технопарків, технополісів, центрів трансферу технологій, розвитку інноваційної інфраструктури;
 - виділення відповідно до законодавства та інфраструктурне облаштування земельних ділянок за рахунок спільного фінансування місцевого, регіонального та державного бюджетів для розміщення на конкурсній основі інвестиційних проектів;
 - стимулювання інноваційної спрямованості розвитку підприємництва, венчурного бізнесу, запровадження ефективного механізму правової, фінансової, організаційної, кадрової та освітньої підтримки перспективних інноваційних проектів;
 - підтримка інфраструктури розвитку малого та середнього підприємництва;
 - запровадження кредитно-гарантійних механізмів підтримки суб'єктів підприємництва;
 - сприяння широкому впровадженню енергоощадних технологій та використанню місцевих відновлювальних джерел енергії, передусім біопалива, рослинної сировини, а також теплових насосів та інших сучасних технологій шляхом державної підтримки відповідних програм;
 - розроблення та реалізація державних регіональних програм відновлення родючості та охорони земель, насамперед через використання сучасних протиерозійних заходів тощо;
- 3) у сфері інституційного забезпечення:
- запровадження електронного врядування;
 - стимулювання публічно-приватного партнерства;
 - державне підтримання прийнятих на конкурсних засадах програм та проектів регіонального й місцевого розвитку на умовах спільного фінансування;
 - удосконалення регіонального стратегічного планування та робіт з планування територій, узгодження регіональних стратегій розвитку з цими роботами та цілями державної регіональної політики, здійснення бюджетного планування відповідно до стратегічних пріоритетів;
 - формування та підтримання мережі інституцій регіонального розвитку, законодавче визначення статусу та напрямів діяльності агентств регіонального розвитку на засадах публічно-приватного партнерства;
 - реалізація державної регіональної політики на основі партнерських відносин між центром та регіонами з метою концентрації зусиль та ресурсів для вирішення проблем розвитку регіонів через узгодження державних і регіональних стратегічних пріоритетів на довгострокову перспективу на основі угод щодо регіонального розвитку;
- 4) у сфері інтеграції регіонів і партнерства:

- державне підтримання міжрегіональних проектів, спрямованих на вирішення спільних проблем соціально-економічного розвитку регіонів;
- стимулювання міжнародної співпраці, забезпечення пайового державного фінансування програм та проектів розвитку транскордонного співробітництва;
- сприяння розвитку співробітництва в межах європейських регіональних структур;
- підтримка розвитку внутрішнього туризму, культурних обмінів між регіонами, обмінів студентами між навчальними закладами, розташованими у різних регіонах;
- внесення до навчальних планів загальної середньої освіти програми відвідування школярами різних регіонів України;
- запровадження в системі підготовки та перепідготовки кадрів державних службовців їх обов'язкового стажування в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування в різних регіонах України;
- запровадження в практику призначень на посади в органах державної влади міжрегіональної ротації кадрів;
- створення системи підготовки та перепідготовки кадрів для органів місцевого самоврядування на основі загальнодержавних програм;
- забезпечення гармонійного поєднання завдань з формування місцевого та загальнонаціонального патріотизму в навчальних програмах, підручниках та загалом у навчальному процесі;
- підтримання організацій громадянського суспільства, діяльність яких спрямована на забезпечення місцевого та регіонального розвитку та сприяє залученню громадян до процесу міжрегіонального співробітництва та міжрегіональних обмінів;
- співпраця з міжнародними та іноземними організаціями, програмами та фондами, що сприяють регіональному розвитку.

Для реалізації державної регіональної політики передбачається її правове, інституційне, інформаційне, наукове, кадрове та інше забезпечення.

Правове забезпечення передбачає [3, с. 36]:

- формування належного правового середовища з урахуванням національного досвіду та міжнародних зобов'язань України, керівних документів Ради Європи та Європейської комісії, а також особливої, координаційної, ролі державної регіональної політики у забезпеченні сталого розвитку України та її регіонів, визначенні секторальних політик;
- прийняття нових законів, спрямованих на забезпечення напрямів, цілей та механізмів державної регіональної політики, внесення відповідних змін до чинних законів, насамперед у сфері бюджетного, земельного, податкового законодавства, законодавства з питань діяльності органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, реформи адміністративно-територіального устрою; спеціальним законом має бути визначено основи державної регіональної політики;
- проведення інвентаризації та аналізу раніше прийнятих державних

програм з питань регіонального розвитку, розроблення з урахуванням фінансових, інституційних та інших можливостей пропозицій щодо перегляду, системного узгодження, об'єднання таких програм для забезпечення комплексної й ефективної реалізації Концепції державної регіональної політики, удосконалення механізмів формування та реалізації таких програм;

- аналіз та узгодження нормативно-методичного забезпечення прогнозування й планування соціально-економічного розвитку, просторового планування територій, земле- та лісоустрою, інших інструментів реалізації державної регіональної політики для їх системного, інтегрованого використання;

- розмежування повноважень центральних органів виконавчої влади у сфері формування та реалізації державної регіональної політики з визначенням ефективних правових механізмів реалізації повноважень головним (провідним) органом у системі центральних органів виконавчої влади з питань забезпечення реалізації державної регіональної політики.

Інституційне забезпечення передбачає [3, с. 37]:

- функціонування діяльності консультативно-дорадчого органу з питань державної регіональної політики при Президентові України;

- створення координаційних рад з питань регіональної політики в регіонах України;

- введення в структуру центрального органу виконавчої влади з питань регіонального розвитку територіальних підрозділів;

- створення при центральному органі виконавчої влади з питань регіонального розвитку наукового центру для розроблення наукових основ державної регіональної політики, здійснення методологічного, аналітичного, правового, інформаційного забезпечення та моніторингу реалізації Концепції державної регіональної політики;

- створення агентств регіонального розвитку в регіонах України;

- формування фондів підтримки регіонального розвитку.

Інформаційне забезпечення передбачає:

- удосконалення з урахуванням міжнародних вимог системи збирання, систематизації, аналізу та поширення даних державної статистики та іншої інформації про стан і тенденції розвитку України та її регіонів, перспективи реалізації державної регіональної політики, забезпечення повноти, об'єктивності, постійної актуалізації такої інформації, можливості її використання для обґрунтування управлінських рішень, безперешкодного доступу до неї зацікавлених громадян;

- підготовку центральним органом виконавчої влади з питань регіональної політики кожні три роки Національної доповіді про стан регіонального розвитку, яка має містити узагальнені результати проведеного аналізу, оцінювання тенденцій розвитку, ефективності вжитих заходів, пропозиції щодо пріоритетних напрямів роботи, визначення проблемних територій та територій пріоритетного розвитку; аналогічні доповіді мають готуватися в регіонах. На їх підставі відповідні органи

державної влади, органи місцевого самоврядування приймають рішення, спрямовані на розв'язання виявлених проблем, щодо розподілу бюджетних коштів, внесення змін до законодавства тощо;

– створення у кожному регіоні інформаційно-комунікаційної інфраструктури системи електронного врядування у сфері регіональної політики, яка має забезпечити для будь-якої фізичної чи юридичної особи можливість, використовуючи електронні інформаційні технології, звертатися із запитом до місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування для одержання інформації та інших публічних послуг;

– розвиток механізмів забезпечення взаємодії інформаційних підрозділів центральних, регіональних та місцевих органів виконавчої влади із засобами масової інформації, встановлення відповідних взаємоприйнятних стандартів та етичних норм професійної поведінки учасників таких відносин.

Кадрове забезпечення передбачає [2, с. 96]:

– розроблення комплексу заходів ідентифікації потреб відповідного кадрового забезпечення органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування;

– визначення критеріїв добору кадрів, їх просування службовими сходами, ротації на посадах у різних регіонах України, оцінювання праці;

– формування системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців та службовців органів місцевого самоврядування, у тому числі через короткотермінові спеціалізовані курси, що готуються з урахуванням нових викликів;

– створення кадрового резерву керівних працівників органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування й забезпечення систематичної роботи з особами, включеними до такого резерву, зокрема проведення їх стажувань та навчань у різних регіонах України.

Висновки. Метою державної регіональної політики є створення умов для поліпшення якості життя людини, незалежно від місця її проживання, через забезпечення територіально цілісного та збалансованого розвитку України, інтеграцію регіонів в єдиному політичному, правовому, інформаційному та культурному просторі, максимально повне використання їх потенціалу з урахуванням природних, економічних, історичних, культурних, соціальних та інших особливостей, підвищення конкурентоспроможності регіонів та територіальних громад.

Пріоритетами державної регіональної політики є:

– формування нормативно-правової бази, необхідної для реалізації Концепції державної регіональної політики, зокрема, прийняття закону про засади державної регіональної політики, інших законів, внесення змін до чинних законів України;

– приведення законодавства України у відповідність з вимогами документів Ради Європи та Європейського Союзу, що визначають принципи регіональної політики та розвитку;

– оптимізація територіальної основи публічної влади 3

упорядкуванням меж адміністративно-територіальних одиниць, чітким розподілом сфери повноважень між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування;

– створення та підтримка повноцінного життєвого середовища, підвищення якості життя людей, зменшення територіальної диференціації за індексом людського розвитку, формування поліцентричної системи розвитку території держави;

– запровадження механізмів визначення «проблемних» територій у регіонах та впровадження заходів державного реагування на ситуації, що в них склалися;

– запровадження більш дієвих механізмів державної підтримки міжрегіональної інтеграції, виконання міжрегіональних проектів та програм ефективного використання місцевих ресурсів.

Використані джерела інформації:

1. Кисельов Є.Л. Геополітичне районування територіального простору України / Є.Л. Кисельов // Актуальні проблеми державного управління: Зб. наук. пр. – Х.: Вид-во ХарРІ УАДУ «Магістр», 2003. – № 2 (16): У 2 ч. – Ч. 1. – С. 181 – 186.
2. Мамонова В.В. Методологія управління територіальним розвитком: [Монографія] / В.В. Мамонова. – Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ “Магістр”, 2006. – 196 с.
3. Методологія комплексної оцінки рівня соціально-економічного розвитку області та її адміністративно-територіальних одиниць / [Зайцева Л.М., Антонов В.В., Серьогін С.М. та ін.]: [Монографія] / За наук. та заг. ред. Л.М.Зайцевої. – Д.: ДРІДУНАДУ, 2003. – 132 с.
4. Саханенко С. Проблеми подолання дуалізму виконавчої влади на місцевому рівні / С. Саханенко // Управління сучасним містом. – 2003. – № 7 – 9 (11). – С. 3 – 8.
5. Соціальні орієнтири державної політики. Діагностика соціального розвитку Одеського регіону: [Монографія] / В.І. Гілко, Л.І. Кормич, Е.А. Гасанова; НАДУ при Президентіві України. – Одеса: ОРІДУНАДУ, 2005. – 376 с.

Рецензент: Корецький М.Х., д.держ.упр., професор